

EEMELI JA LYYTI (38)

Siinä he seisovat, lähellä toisiaan mutta ei liian liki. Katsovat suoraan kuvaan, toinen toista pidempi, mies lyhyenläntä. Lyytin silmissä on tahtoa, Eemelin ohuen sängnen peittämät kasvot pilkkovat puita.

Eemeli tekee matkaa ja käy lääkäriellä. Mennessään ja tullessaan saattaa kylän koltiaisia ruotuun. Pahasti vilkaisee erästä, jonka tietää heittäneen perunan mökkinsä ikkunaan. Muita mulkaisee ja ärähtää ulkosalle erehtyneelle väelle. Lääkäriissä kiukku porisee yli, kun nulikka kieltää häneltä voim syönnin. Eemeli tokaisee siihen, että köyden hän voi kyllä margariinilla rasvata, mutta suuhun asti sitä ei riitä.

Mennään vuosia taaksepäin. Kukkolan tilalla hän huomaa piian. Vanha tuo on Eemelin silmissä, mutta ylväs näky. Korkeammalta maailmaa katselee. Hymyilee piika rengille, ja Eemeli latelee unelmiaan, kiertää ja kaartaa, piirittää ja pyörittää. Eikä siihen kauan mene, kun löytävät toisensa pienestä mökistä. Uuni hehkuu ja kuivat heinät kurkistavat patjan pienistä aukoista. Parempi näin, Lyyti miettii ja ojentaa jo kaapista miehelleen särvintä.

Eemeli on vedenhakumatkalla. Varautuu mielesään siihen, että sanomista tulee. Vaikka luvan kanssa kuljetaan, aina jollakin on jotakin sydämellään. Lyyti on tarkka vedestä ja että sitä myös käytetään. Eemeli pärjäisi vähemmälläkin, mutta ei asetu vastaan. Kun pääsee naapurin kaivolle, siellä on jo muutama muukin vetämässä sankoa ylös. Vettä loiskuu maahan ja joku

alkaa soimata toista tuhlariksi. Kireätä on, Eemeli tuumaa, eikä tällä kertaa viitsi ryhtyä kilpasille. Lehmällä on jano ja taitaa sikakin tarvita omansa.

Omenapuut olivat komeassa kukassa loppukeväästä ja nyt Lyyti ja Eemeli poimivat hedelmät puista. Eemeli jää vielä ravistamaan loppuja, kun Lyyti katoaa metsään. Luonto oli tänä vuonna reiluna mustikoiden kanssa ja Lyyti kyllä tietää, mistä noukkii omansa. Se on salainen paikka, eikä sitä tiedä edes Eemeli. Lyyti pelkää, että jos sille kertoo, se saattaa humalapäissään paljastaa, vaikka ei viinaksiin pahasti koske. Siksi saattaa ryhtyä löpöttämään.

Eemeli hipaisee mökkinsä sivuhirttä omistajan elkein. Paljon muuta hänellä ei olekaan. Maa kuuluu Kukkolalle ja jostakin torpan pitää pohja ottaa. Vuokraa vastaan Eemeli tekee töitä kymmenen päivää vuodenvuorokauden aikana, muun ajan halkoo metsissä puita, kyntää peltoja ja niittää viljaa. Mieluiten hän istuisi ongella Repovedellä ja ihmettelisi katiskaun narrattuja kaloja.

Pullan huumaava tuoksu täyttää mökin. Kahvi porisee tulella. Eemeli kappaa hiuksiaan, kun on sentään juhannus ja vieraita tulossa. Lyyti hämmentää hellan äärellä rusinasoppaa. Eemeli katsoo pöydälle aseteltuja paksuja pullasiivuja ja vesi herahtaa suuhun. Radiossa joku alkaa laulaa. Eemelin tekisi mieli laulaa mukana, mutta ei sentään kehtaa.

Lyytillä on hurskas ilme. Lukee Sanaa. Kohta jo asettelee huiviaan hiustensa peitoksi. Eemeli kiskoo takkia ylleen. Ulkona hämärtää. Lähetysiltan ovat menossa molemmat. Lyyti kulkee edellä ja hänestä muutaman metrin päässä pienikokoinen ukko askeliaan mittailien. Eemeli ei niin Jumalasta tiedä, mutta mielellään kulkee Lyytin matkassa.

Kesällä Lyyti tulee totisena takaisin Mäntyharjulta. Keväällä oli vielä perunat istutettu yhtä vikkelästi kuin aina ennenkin, mutta sitten oli alkanut yskintä, joka ei ollut pois lähtenyt. Eemeli tuijottaa vaimoan mykkänä. Kahu tarttuu silmiin ja pusertaa kyneleet poskille. Vapina pakottaa tuijottamaan ikkunaa. Keuhkot ovat rikki, Lyyti kertoo, ja jotenkin Eemeli tietää, että ei niitä enää ehjäksi saada. Lyytiä hän ottaa kädestä kiinni, ja vähän kuin kainosti, varoen silittää vaimonsa paperinohutta ihoa.

Nyt Eemeli istuu äijien kanssa saunassa. Kuuma lämpö laskeutuu korville ja nipistää kivasti. Joku muistelee Eemelin merkkipäiviä, kun Kukkolan talon nuori herra tarjosi Eemelille viinaa ja härnäsi, että tämä ei uskalla ottaa, kun Lyyti rökittää. Eemeli hymyilee. Juttua toistetaan, ja olihan se aika hyvin lohkaistu. Että annahan tänne. Minä laulan Lyytille vähän härskin laulun, niin se siitä leppy. Meidän Lyyti. ■

Pekka Vartiainen

Nuolnimestä asunut Eemeli syntyi vuonna 1900. Eemeli oli kotoisin noin puolen kilometrin päästä, Lamposen tilalta. Hänen isänsä oli siellä torpparina. Eemeli tuli Kukkosille rengiksi ja työmieheksi, Lyyti piiaksi. Lyyti oli ilmeisesti syntynyt vuonna 1888. Hän oli Eemeliä 12 vuotta vanhempi. He asustivat Kukkolan tilalla pienessä torpassa. Heillä ei ollut lapsia. 60-luvun lopulla Lyyti sairastui ja kuoli keuhkosityöpään. Eemeli asui tämän jälkeen mökissä 16-17 vuotta yksikseen.

Eemeli kuoli vanhainkodissa 84-vuoden ikäisenä. Hän ehti asua Nuolnimestä pitkälti yli 50 vuotta.

<https://urly.fi/1DaQ>

Anu Nuutinen

<https://urly.fi/1AXQ>

EEMELI AND LYYTI (38)

There they stand, next to one another but not too close. Eyes straight at the camera, one taller than the other, the man rather short in stature. Lyyti's gaze reveals a strong will; Eemeli's thinly stubbled face could split logs.

Eemeli takes a trip and visits a doctor. On the way out and coming back, he puts the fear of God in the village tearaways. Casts a dark look at one who he knows chucked a spud at a window of his cabin. Scowls at the others and growls at folk who happen to be out and about. At the doctor's surgery, his fury gets the better of him when the young upstart tells him to give up butter. Eemeli retorts that he might well grease a rope with margarine, but there's never sufficient for his mouth.

On the Kukkola farm he sees the serving wench. His eyes tell him she is old, but she is a noble sight. Surveying the world from a higher aspect. The wench smiles at the farm hand, and Eemeli tells her his dreams, circles and ambushes, stalks and spins her around. And it doesn't take long for them to find each other in a small cabin. The fire glows and dry hay pokes out of the small holes in the mattress. Better this way, Lyyti thinks, already handing supper to her husband from the cupboard.

Eemeli is out to fetch water. Mentally prepares himself that there will be words. Even though he has leave, someone always has a bone to pick. Lyyti is a stickler about water and that it is used, too. Eemeli would do with less, but he doesn't oppose her. When he reaches the neighbour's well, there are a few others

also filling their pails. Water gets slopped to the ground and someone starts calling the other a wastrel. Some folks are on a tight fuse, Eemeli reckons, not bothering to go one better this time. The cow is thirsty and the pig probably needs some, too.

The apple trees blossomed splendidly in late spring, and now Lyyti and Eemeli harvest the apples from the trees. Eemeli stays behind to shake down the rest, as Lyyti is off to the forest. Mother Nature was generous with bilberries this year, and Lyyti knows the place to pick her supply. It's a secret spot not known even to Eemeli. Lyyti is afraid that if she tells him, he might let it slip out sometime in his cups – although he mostly keeps away from liquor.

Eemeli's hand touches a log on the side of his cabin, a gesture of ownership. It is just about all he has. The land belongs to Kukkola, and a crofter's cabin must sit somewhere. In lieu of rent, Eemeli works on the farm for ten days over the year, the rest of the time he logs in the forests, ploughs fields and scythes grain crops at harvest time. Best of all, he likes to sit by Repovesi lake with his fishing rod, admiring the fish he has lured into his trap.

The gorgeous smell of sweet pulla bread fills the cabin. The coffee gurgles on the stove. Eemeli combs his hair; it's Midsummer after all and there are visitors coming. Lyyti is stirring a kissel of raisins by the cooker. Eemeli sees the thick slices of pulla set on the table; they make his mouth water. Someone starts singing on

the radio. Eemeli would like to sing along, but thinks better of it.

Lyyti's face has the pious look. She reads the Word. Soon she is tying her kerchief over her head. Eemeli pulls on his coat. Outside, the dusk is falling. They are both off to the missionary meeting. Lyyti walks in front and a few metres behind her the slight husband in measured strides. Eemeli is not so sure about God, but he likes to walk along with Lyyti.

In the summer, Lyyti returns from Mäntyharju looking serious. She had still planted the potato sets as deftly as ever in the spring, but then had come the coughing that had never stopped. Eemeli stares at his wife mutely. Terror catches his eyes and squeezes the tears onto his cheeks. The shaking forces him to fix his eyes on the window. The lungs are shot, Lyyti says, and somehow Eemeli knows that they can't be mended. He takes Lyyti's hand and, kind of bashfully, gently strokes his wife's paper-thin skin.

Eemeli sits in the sauna with the chaps. The hot steam descends to his ears and gives them a pleasant nip. Someone remembers Eemeli's birthday party, when the young master of Kukkola offered him liquor and teased that he won't dare to take a drink, as Lyyti will do him over. Eemeli smiles. The story is often repeated; it was a pretty good quip. Let's be having some. I'll sing her a song that's a bit rude, and she'll soon settle down.

Our Lyyti. ■

Transl. Annira Silver

<https://urly.fi/1DaQ>

Anu Nuutinen

<https://urly.fi/1AXQ>

Eemeli, who lived at Nuolnemi, was born in 1900. He came from the Lamponen farm about half a kilometre away. His father's father was a crofter there. Eemeli came to Kukkonen as farm hand and labourer, Lyyti as maidservant. Lyyti was evidently born in 1888. She was 12 years older than Eemeli. They lived in a small crofter's cabin on Kukkola farm. They had no children. Towards the end of the 60s, Lyyti became ill and died of lung cancer. Widowed Eemeli lived alone in the cabin for 16 or 17 years.

Eemeli died in a care home at the age of 84. He had lived in Nuolnemi way over 50 years.

